

**Brane
Završan
in Lučka
Počkaj**

Če bi vsi odvrgli maske, bi bil to lep bordel

Ni še pust, vendar že razmišljamo o maskah – zaradi izjemne predstave *Dej*, ne govor, v kateri je avtor, režiser in igralec Brane Završan sebe in kolege iz Celjskega gledališča opremil z najboljšimi maskami, kar jih pozna teater – to so maske Donata Sartorija. Ko je v Parizu videl Jacquesa Lecoqa, kaj lahko dober igralec naredi s takšno masko, je bil navdušen in si jih takoj priskrbel še sam. Ampak če so maske na odru zanimive, navdušujoče, bolj vzbujajo skrb tiste, ki jih imamo v vsakdanjem življenju. Brane in njegova partnerka Lučka Počkaj, ki je v tej predstavi tudi njegova soigralka, sta kot umetnika zelo pozorna na dogajanje v družbi.

Tekst: **SONJA JAVORNIK**, foto: **MATEJA J. POTOČNIK**

Zaradi predstave sta gotovo veliko razmišljala o maskah, zato me zanima nekaj: ali bi rekla, da jih ljudje v vsakdanjem življenju prepogosto nosimo?

Lučka: Veliko je zakrivanja, neiskrenosti ali drugačnega prikazovanja samega sebe. Po drugi strani ljudje stremijo k spremembam in skušajo odvreči svoje maske. V težnji k boljšemu svetu so premiki, nekatere teme zdaj niso več tabu, kot so bile pred leti.

Brane: Ljudje delujemo šablonsko. Za vsakega si nadenemo drugo masko, vsak položaj narekuje svojo in tako to je. Če se želiš nekemu približati, se mu moraš posvetiti ali prilagoditi. Vprašanje je, kdaj lahko pokažem, da sem ranljiv, neproduktiven, zmotljiv ... Že šola, družina, družba in vera nas potiskajo v nasprotno. Z veseljem bi odvrnil masko, in če bi jo odvrtili tudi vsi drugi, bi bil to lep bordel in hud kaos. Vsak stremi k svobodi, zato bi bilo prav, da bi se vsak zavedal, katero masko ima, in jo poskusil vsaj od časa do časa za trenutek odložiti. Najhujša maska pa je tista, ki si jo nadenem sam pred seboj in se je sploh ne zavedam.

● **Ali opažata, da vse več ljudi uživa antidepresive, da se sploh lahko vključijo v družbo? Ali se je morda zožil pomen besede »normalno«, da si ljudje z zdravili pomagajo, da ne izstopajo?**

Brane: Trenutno se mi zdi najnapornejša avtocenzura, saj jo okolje, v katerem živim, s svojim strahom vse bolj podpihuje. Treba se je bati vsega. Ko nas je strah, razmišljamo le, kako se bomo rešili, ne pa kaj je prav in kaj ne. Posledica tega je avtocenzura. Smo člen v verigi aparata, osebnega življenja pa ni več.

Lučka: Postali smo žrtve časa, trga in birokracije. Igralci imamo nekatere lastnosti egocentrikov in ekstravagance, vendar nimamo časa, da bi to izražali tako, kot se je nekoč. Produkcije so postale huda mašinerija, ki se vse bolj podreja nekim drugim logikam – številkam, času, trgu.

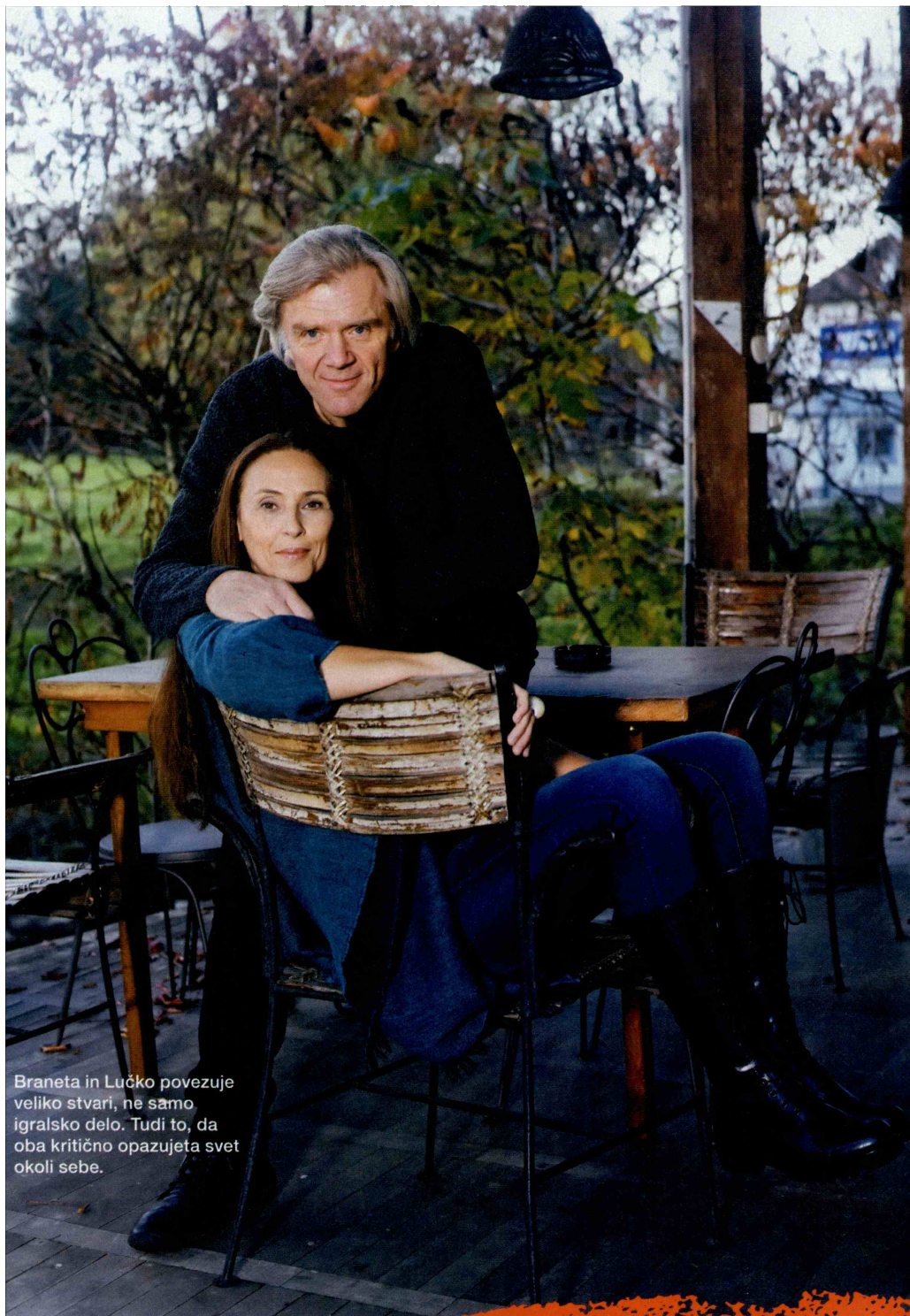
Brane: Z Lučko čutiva še preveč odgovornosti našega poklica. Umetnost mora govoriti o težavah, da lahko občinstvo prepozna težavo, ki je tudi njegova. Vsako obdobje narekuje svojo estetiko, protokol, kako priti do občinstva in mu predstaviti problem. Smo v obdobju, ko je na prvem mestu humor, in prav humor, sploh pa dober, ima idealno možnost, da govori o najresnejših težavah. Čehov je trdil, da so njegovi teksti komedije, čeprav govorijo o bridkih usodah.

● **Ali bi lahko rekli, da je vedno manj občinstva, ki ga zanima resna umetnost?**

Brane: Tega sklepa si ne bi upal postaviti. Ne bi poneumljal te nacije še bolj, kot si nekateri želijo. Vprašanje je, kaj občinstvu ponudimo in kaj z njim počnemo.

Lučka: Spet smo pri strahu. Če občinstvo pokaže, da raje gleda nekaj zabavnega, kar ga sprošča in odmakne od težav, potem mu bomo to dali, ker se bojimo, da bi ga izgubili.

● **Zanimivo je, koliko so ljudje pripravljeni žrtvovati za ume-**

Braneta in Lučko povezuje veliko stvari, ne samo igralsko delo. Tudi to, da oba kritično opazujeta svet okoli sebe.

tnost v izrednih razmerah – v Sarajevu so med bombardiranjem hodili na gledališke predstave, v nekaj afriških državah so glasbeniki kljub prepovedi koncertirali, saj je glasba ljudem dajala občutek, da kljub vojni imajo nekaj za svojo dušo ... Ali v normalnih razmerah ne znamo ceniti umetnosti?

Brane: Verjetno je res tako. Narodna enotnost nastane v najhuj-

Brane:
» Zgodovina je prav nesramna gospa, prava prasica, ki kar naprej ponavlja eno in isto. Misli sicer, da bomo to kdaj razumeli, vendar ne bomo. Ni naključje, da ves svet čaka mesijo, neki razsodni glas, ki bi ga vsi slišali. «

ših razmerah – naše želje se takrat zelo zožijo in izenačijo z drugimi.

Lučka: V ekstremnih položajih poskušajo ljudem vzeti identiteto, kultura pa je naša identiteta.

V vsakodnevnem življenju živimo dokaj lagodno, zato se ta pozornost odmakne, čeprav bi morali to v Sloveniji še toliko bolj gojiti in se zavedati svojih vrednot.

● **Živimo v času individualizma. Se vidva raje držita zase ali sta rada v družbi?**

Brane: Ljudi, s katerimi deliva svoje misli in ideje, je res malo. Morda so za to kriva leta, odrasčanje, ustvarjanje družin in prihod otrok – skratka obveze, ki primarnega druženja ne omogočajo več. Pri svojih študentih opažam veliko individualizma, in zato sem večkrat nesrečen. Namesto dialoga na odru poslušam dva vzporedna monologa, ker nikogar ne zanima, kaj dela kolega. Pomembna je le moja rit! To ni krivda študentov – pač žanjemo, kar smo sejali.

Lučka: Krog ljudi se z leti oži – namerno ali ne. Na svoji poti spoznaš različne ljudi, ki jih zapuščajo, te zapuščajo, saj gre vsak svojo pot. Zato je treba prijateljstva, ki se izkažejo za solidna, zdrava in plodna, prav zavestno gojiti. Moraš pa biti odprt za nove ljudi v svojem življenju. Če gledam z intimnega stališča, je čutili, da z Brankom nisva odrasčala v istem kraju, niti ne v isti državi, da naju ne vežejo isti dogodki.

Lučka:

» **Človeštvo se tehnološko razvija, v srži pa je človek enak. Še vedno se bodo sosedje in njihovi otroci pravdali zaradi veje, ki visi čez ograjo.** ◀

● **Vi ste se iz Trsta preselili v Ljubljano.**

Lučka: Najprej sem tu študirala, prva leta težko živela, po nara-vi sem namreč precej zadržana. Čeprav je le sto kilometrov razdalje, sem se rodila v drugi državi in so bile razlike velike. Prihajala sem iz drugega okolja, drugega sistema, zato nekaterih stvari nisem mogla razumeti, kot tudi drugi niso povsem razumeli mene. Nisem razumela določenih besed, ki sem jih sprejemala kot robotost, čeprav morda niso bile tako mišljene. Pogrešala sem smeh, saj smeh ljudi združuje. Tukajšnjega humorja nisem razumela in ga še danes dostikrat ne. Po študiju sem se vrnila v Trst. Pozneje, čez leta, sem se preselila v Ljubljano. No, zdaj je v moji bližini nekaj ljudi, s katerimi se rada smejem.

● **Na začetku ste povedali, da so se ljudje na nekaterih področjih odprli, da ni več tabujev. Ali se vam ne zdi, da je šla v zadnjem času svoboda govora že predaleč?**

Brane: Razjeda me, kako postaviti mejo med svobodo govora in sovražnim govorom, zlasti v politiki. Gre za stvar osebne etike in morale. Demokracija verjetno pogojuje ta način in različna mnenja, vendar bi si želel, da bi se našel bolj human način.

Lučka: Temelj vsega je spoštovanje mnenja drugega, spoštovanje sogovornika in sprejemanje kompromisov. Treba je najti skupno točko in k temu stremeti, ker v nasprotnem pridejo na svoj račun le posamezniki ali ožje skupine.

● **Lučka, v demokraciji ste živeli že pred nami. Ali smo morda malo skrenili s poti in bi se dalo narediti kaj tudi drugače?**

Lučka: Slovenija je imela okoli sebe države, ki so že imele ta sistem. Obžalujem, da se ni ničesar naučila na napakah teh držav, ampak je po hitrem postopku le ponavljala napake ...

Brane: Bojim se, da gre tudi pri tem za individualizem. Ni naključje, da se vse privatizira. Sistem je uporabljen tako, da se gleda na najboljše za posameznika in ne za državo, za skupnost. Spretni so to hitro izkoristili. To je prekletstvo naših civilizacij od uvedbe nedelje naprej. Dokler ni bilo nedelje, nismo potrebovali rezerv, ampak smo vsak dan lovili in nabirali, po uvedbi nedelje pa smo potrebovali rezerve in začelo se je štet, kdo ima več ...

● **Ali vama uspeva, da se učita na svojih napakah?**

Lučka: Ne. (nasmešek)

● **Ali smo se ljudje vsaj česa naučili iz zgodovine?**

Lučka: Človek je in bo s svojimi osnovnimi značilnostmi sprožal vedno iste stvari. Zgodovina se ponavlja v ciklih, čeprav je lahko slika drugačna. Človeštvo se tehnološko razvija, v srži pa je človek enak. Še vedno se bodo sosedje in njihovi otroci pravdali zaradi veje, ki visi čez ograjo. Problem je človek kot posameznik. Upam, da so ljudem ostala v spominu grozodejstva druge svetovne vojne in drugih vojn. Vedno nas opozarjajo, da ne smemo pozabiti na prejšnje izkušnje in žrtve in da živimo v miru s spomini. Potem pa se spet nekaj zgodi, na primer pridejo begunci, in se hitro vse pozabi ... Zlahka se pustimo zmanipulirati, spremeniti mnenje, ko pritisnejo na naša osnovna čustva: strah, moj interes, moje preživetje.

Brane: Strahotno smo prilagodljivi in vse takoj postane navada. Poglejte, kako hitro smo se privadili novemu prometnemu režimu v Ljubljani! Zgodovina je prav nesramna gospa, prava prasica, ki kar naprej ponavlja eno in isto. Misli sicer, da bomo to kdaj razumeli, vendar ne bomo. Ni naključje, da ves svet čaka mesijo, razsodni glas, ki bi ga vsi slišali.

● **Ali sta zvečer, ko se umirita, zadovoljna s svojim življenjem in gresta mirno spat?**

Lučka: Včasih zaspim z neko težo, vendar je odvisno od dneva.

Trudim se, da grem spat s hvaležnostjo in pozitivna, tako pa se skušam tudi zbuditi. Želim si, da bo imel vsak dan smisel in žar.

Brane: Že desetletja sem kronični nespečnež in le v zadnjem času se mi svetlika, kako to preprečiti. Na svoje življenje gledam, kakor da sem v celoti njegov kre-

Lučka:

» **Slovenija je imela okoli sebe države, ki so že imele demokracijo. Obžalujem, da se ni ničesar naučila na napakah teh držav, ampak je po hitrem postopku le ponavljala napake ...** ◀

Lučka: Vsak dan si poskušam vzeti odmor, svoj umik, da globoko zadiham in prediham. Nič ni samoumevno, zato lahko rečem: hvala za zdravje, hvala za partnerja, na katerega se lahko zanesem ... Imeti se dobro mora biti življenjski moto, za piko na i pa se razveselim dopusta, potovanja, kakšnega dogodka ...

Brane: Imava se lepo v vsakodnevni stvarih, za super dobro pa se zlepa ne odpraviva kam, ker vedno najdeva druge opravke. Sem strahotno skopuški s časom, ki mi ga je vedno škoda. Težko si privoščiva spontanosti, da bi stekla ven in se preprosto zabavala. Največkrat se morava skregati, da greva nekam, kjer se imava potem super,

Brane:

» **Pri svojih študentih opažam veliko individualizma, in zato sem večkrat nesrečen. Namesto dialoga na odru poslušam dva vzporedna monologa, ker nikogar ne zanima, kaj dela kolega. Pomembna je le moja rit! To ni krivda študentov – pač žanjemo, kar smo sejali.** ◀

ator, odgovoren za vse, kar se v njem godi, zato moram tudi plačati za svoje napake. Prepričujem se, da nisem tako zelo pomemben, prav tako tudi ne vsa moja dejanja. Po petdesetem si jemljem pravico, da kakšne stvari tudi ne naredim, da čemu rečem ne. Prijazno ali pa tudi ne.

● **Ali ste se vi, Lučka, tudi že naučili reči ne?**

Lučka: Sem, čeprav še nisem povsem suverena. Ne uspeva mi vedno.

● **Kaj naredita, ko se želita imeti posebej dobro?**

Brane: Skregava se. (smeh)

čeprav se meni denimo sprva ne da. Z leti sem se naučil, da je treba spoštovati trenutek. Kaj in kako boš delal ali videl, je odločitev posameznika, genetika nima pri tem nič. Zato se je treba odločiti in gledati na stvari z distanco, z izbrane perspektive. V službi delava nekaj, na kar sva lahko ponosna in nama lahko marsikdo zavida, in vse to delava v državi, kjer je to še optimalno dobro podprto in so dobre razmere, čeprav še tako jamramo.

Lučka: Delamo v relativno dobrih razmerah, vendar se moramo potruditi, da bomo to ohranili. Kulturo mora podpirati država, sicer bo vse propadlo. Ne želim si videti, da bi gledališče postalo to, kar je v Italiji. To je smrt, povsem drugačna raven gledališča.

Brane: V obdobju tržne logike se mora država zavedati, da slovenska umetnost tržno ne preživi, nacija brez kulture pa tudi ne. Treba bo ločiti umetnost od komercialne, ki lahko vzdržuje samo sebe. ■